

اندیشه سیاسی مسلمانان

فتح‌الله بریشان

چگونگی تعیین رهبری از دیدگاه فاضل هندی

در شماره گذشته صلاحیت‌های علمی و اخلاقی برای تصدی جایگاه رهبری جامعه اسلامی از منظر اندیشمند دوره صفویه مرحوم فاضل اصفهانی معروف به هندی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. پس از تعیین ملاک‌ها، شرایط و صفات رهبری در مقام مفهوم و معنا، آنچه ذهن مسلمانان را همواره به خود مشغول کرده چگونگی تعیین مصداق رهبری برای عهده‌داری زعامت جامعه اسلامی بوده است. مسلمانان از صدر اسلام درباره چگونگی تعیین رهبری و تشکیل دولت به بحث و گفت‌وگو پرداخته و نظریه‌های مختلفی در این باره ارائه داده‌اند. بنابراین، به تعبیر فاضل هندی گروهی از مسلمانان معتقد بودند که: «در باب امامت هیچ امامی وحی نازل نشده، بلکه هر که جمیع امت اجماع و اتفاق کنند بر امامت او، آن شخص امام خواهد بود.»^(۱) این گروه از مسلمانان بر این اساس «امامت را از جانب الله نمی‌دانند و آن را منوط به رأی و اجتهاد عباد و به رضایت و بیعت جمیع اهل حل و عقد مسلمین یا بعضی از ایشان می‌دانند.»^(۲)

گروهی از مسلمانان (شیعه) معتقد بودند که رهبری و امامت از جانب خدا و رسول

و به نصّ از سوی ایشان تعیین می‌گردد و لذا این گروه به تعبیر فاضل هندی:

«خود را شریک خدا و رسول نکرده‌اند در تعیین امام و مقتدا، بلکه تفویض امر

 امامت به خدا کرده‌اند.»^(۳)

فاضل هندی پس از نقل و نقد نظریه‌های این دو گروه درباره چگونگی تعیین رهبری جامعه اسلامی، به تبیین نظر خود پرداخته و معتقد است که تنها راه تعیین رهبری در جامعه اسلامی، نصب و نصّ از سوی خدا و رسول و ائمه معصوم(ع) می‌باشد و نمی‌توان تعیین رهبر و امام را به اجماع یا رضایت و با بیعت مردم منوط دانست؛ زیرا امامت و رهبری تنها پادشاهی نیست که فی‌الجمله علم او به سیاست ملکی کافی باشد، اگر چه معلوم‌الصدق و معصوم نبوده و عالم به مسائل دینی نباشد، بلکه امام رئیس و مقتدای دینی و ملکی مردم است و باید که معلوم‌الصدق و معصوم از خطا و زلل و نسیان باشد و «معلوم‌الصدق بودن او متصور نمی‌شود الاّ به نص‌الهی و نص‌الهی معلوم نمی‌شود الاّ به اخبار نبی یا امامی دیگر که چنان باشد تا منتهی شود به نبی. پس لازم است در جمیع اعصار وجود امامی منصوب من الله؛ منصوص علی امامته من‌الله – تعالی شانه‌اگر در زمانی چنین امامی نبوده باشد تکلیف ساقط می‌شود.»^(۴)

مرحوم فاضل هندی با توجه به زمانه و زمینه‌های فرهنگی –اجتماعی عصر زیستش با این مبنا نظریه کسانی را که امامت و رهبری را از فروع دین دانسته و در نتیجه، تعیین آن را به رأی و اجتهاد مردم یا رضایت و بیعت جمعی اهل حل و عقد منوط کرده‌اند، مورد انتقاد قرار می‌دهد و این‌گونه استدلال می‌کند که: اولاً «چه دلیل است بر حجت اجماع و عدم جواز نقض آن» اگر می‌گویید که وارد شده که «لا تجتمع امتی علی‌الخطأ» می‌گوییم که بر تقدیر تسلیم اگر بر کسی معلوم نباشد که این قول نبی است و خبر نزد او ثابت نشود و نقض اجماع کند چه تقصیر داشته است؟

ثانیاً، ما می‌گوییم «اجماع بر امامت معنا ندارد. الا اجماع بر امامت من عبدالله، اما اینکه اتفاق کنند بر احدی به‌رأی خود که او امام است و واجب‌الاطاعه در آنچه رأی او اقتضا کند، پس معنا ندارد الا وقتی که ایشان اعتقاد عصمت او داشته باشند از معاصی و سهو و نسیان و خطا از جهت آنکه هر‌گاه احتمال خطا و عصیان رود، پس چون متصور می‌شود که اهل اسلام اتفاق کنند بر اطاعت او در آنچه گوید و اتباع او در اقوال و افعال، هر چند که مخالف امر الهی باشد، بلکه این منافی اسلام است.»^(۵)

ثالثاً، هر‌گاه امامت منوط به اجماع باشد، احدی امام نمی‌شود مگر اینکه همه اجماع کنند. اما گاهی سال‌ها طول می‌کشد که اجماع بر امامت احدی صورت گیرد. در این مدت که امت امامی ندارد مطابق با دستورات اسلامی مقبول نیست و اگر کسی در زمانی که امامش را نمی‌شناسد بمیرد، به مرگ جاهلیت مرده است.

*** پی‌نوشت‌ها در دفتر هفته‌نامه موجود است.**

آفاق

بررسی تعاریف لغوی و

اصطلاحی جنگ نرم و ویژگی‌ها و مختصات آن، شناخت **معناکاوانه‌های از این پدیده ارائه داده است**، اما **رویکرد علت‌کاوانه می‌تواند مکمل آن باشد**، یکی از **الگوهای علت‌کاوانه، الگوی علل رباعی است**، این الگو نظریه بر این حقیقت است که **در هر پدیده، فعالیت و هر حرکت در طبیعت و جامعه انسانی، چهار علت اصلی؛ ۱- علت فاعلی، ۲- علت مادی، ۳- علت صوری و ۴- علت غایی می‌توان تشخیص داد**، **با این الگو به تحلیل علت‌کاوانه جنگ نرم علیه انقلاب اسلامی می‌پردازیم**.

الف) علت فاعلی جنگ نرم

«علت فاعلی» چیزی است که فعل از آن صدور و محقق می‌شود. پرسش‌های مربوط به علل فاعلی عبارتند از اینکه؛ بازیگران و کارگزاران اصلی جنگ کدامند؟ بازیگران تبعی و واسط کدامند؟ بازیگران داخلی جنگ نرم چه طیفی را تشکیل می‌دهند؟ خاستگاه، ویژگی‌ها و هویت بازیگران جنگ نرم چگونه است؟ چه نوع رابطه‌ای بین این بازیگران وجود دارد؟ نحوه رابطه بین بازیگران خارجی با هم، بازیگران داخلی با هم و خارجی به داخلی چگونه است؟ تقسیم‌کار بین این بازیگران چگونه صورت می‌گیرد؟ نوع و ماهیت مداخله نرم‌افزارانه بازیگر خارجی چگونه است؟

بازیگر خارجی، علت فاعلی اصلی

انقلاب مشروطه سال

۱۳۲۴ق/۱۲۸۵ش و وقایع پس از آن، یکی از مظاهر مهم حضور فعال و تأثیرگذار بانوان مسلمان ایرانی در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی ایران است. در واقع، نقش چشمگیر زنان در قیام مشروطه یادآور نقش تأثیرگذار آنان در قیام تنباکو است. زنان در لحظه‌به‌لحظه انقلاب مشروطه شرکت داشتند و در آن راستا فعالیت‌ها و اقدامات متنوعی را انجام دادند. کسروی درباره کیفیت نقش زنان در نهضت مشروطه نوشته است: «امروز زنان با همه رویند و چادر کار بسیاری کردند.»^(۱)

اگرچه قیام مشروطه و به ویژه شرکت اکثر زنان در آن با انگیزه‌های دینی و با هدایت و رهبری مجتهدین تراز اول ایرانی، به ویژه علمای تهران و نجف شکل گرفت، اما همان قیام، فمینیسم به صورت یک جنبش اجتماعی ظاهر شود. به عبارت دیگر، در دوران مشروطه برخی اندیشه‌های روشنفکری غرب‌گرایانه بودند، با استفاده از آزادی سیاسی نسبی به وجود آمده، با تأسیس انجمن‌ها و نشریات زنانه، ضمن همراهی با اهداف انقلاب مشروطه و مبارزه با استبداد داخلی و استعمار خارجی، اهداف خاص خود و مطالبات جنسیتی را در اجتماع مطرح کردند.

حضور پُر تعداد زنان ایرانی در قیام مشروطه، یکی دیگر از شواهد صحت نداشتن ادعای برخی، به ویژه روشنفکران جریان فمینیسم مبنی‌بر عدم حضور و نقش اجتماعی زنان ایرانی و زندانی بودن آنان در بستوی خانه‌ها می‌باشد. همچنین، مشارکت زنان در آن انقلاب، آن هم با رعایت حجاب اسلامی، نقض‌کننده ادعای منافات دانستن حجاب با آزادی و نقش‌آفرینی زن در اجتماع و در

جریان‌شناسی فکری – فرهنگی ایران معاصر– ۱۷

تأملی بر نقش زنان در دوره مشروطه اول

■ ■ ■ **علی‌اصغر نصیری – عبدالله شمس** ■ ■ ■

تبریزی به همراه چند زن دیگر با چماق‌هایی که در زیر چادرهای‌شان پنهان کرده بودند، وظیفه داشتند تا هر وقت علما برای سخنرانی بالای منبر می‌رفتند، در صورتی که طرفداران استبداد قصد بلوا و اغتشاش داشتند به سرکوب آنها بپردازند.^(۱)

در یکی دیگر از موارد، زنان به پشت‌بام صحن حرم عبدالعظیم می‌زنند: «ها، آقایان و پیشوایان دین را می‌خواهیم، عقد ما را آقایان بستنه‌اند ... خانه‌های ما را آقایان اجاره می‌دهند. ای شاه مسلمان، بفرما رؤسای مسلمانان را احترام کنند ... ای پادشاه اسلام اگر وقتی روس و انگلیس با تو طرف شوند، شصت کرور ملت ایران، به حکم این آقایان جهاد می‌کنند.»^(۲)

در موردی دیگر، پس از مهاجرت کبری و رفتن علمای مشروطه‌خواه به قم، زنی در حالی

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۴)

در موردی دیگر، وقتی مأموران عین‌الدوله در ۱۷جمادی‌الاولی ۱۳۲۴ق، شیخ‌محمد واعظ از عاملان فعال مهاجرت صغری را دستگیر می‌کنند، زنان و مردان خشمگین به سربازخانه‌ای که شیخ در آنجا زندانی شده بود حمله و او را آزاد می‌کنند. پس از این واقعه، عین‌الدوله دستور می‌دهد که نگذارند زنان از خانه بیرون آیند و سربازان، زنان متخلف را مسجد شاه تهران و حرم حضرت عبدالعظیم حسنی و حرم حضرت معصومه(س) به بست نشینتند.^(۵) حفاظت از علمای مشروطه‌خواه نیز یکی دیگر از اقدامات زنان در دوره مشروطه اول است.

دکتر سیامک باقری‌چوکامی

عَلت غایی از نظر تصوّر، مقدّم و از نظر تحقق، مؤخّر است. پرسش‌های مربوط به علل غایی عبارتند از اینکه؛ اهداف جنگ نرم چیست؟ مرجع جنگ نرم کدامند؟ مقاصد روانی و هنجاری جنگ نرم چیست؟ اهداف رفتاری جنگ نرم چیست؟
به‌عبدالله خانی، ۱۳۸۸: ۶۰– ۵۹) رهبر معظّم انقلاب در این‌باره فرموده‌اند: «آنها(دشمنان) می‌گویند نقشه باید این باشد که ما بتوایم از درون، ملت ایران را استحاله کنیم؛ آنها دنبال این هستند. (۱۳۸۲/۸/۲۳)
دسته سوم از نویسندگان هدف جنگ نرم را مانند جنگ‌های کلاسیک غلبه بر دولت‌ها، گروه‌های اجتماعی و هویت‌های متفاوت رقیب دانسته، منتهی ابزار و الگوهای بهره‌گیری از آن برای تأثیرگذاری بر محیط را متفاوت می‌دانند. هدف جنگ نرم سازماندهی فرایندهای بی‌تعادلی امنیتی از راه باورسازی زمینه‌های اجتماعی و تضاد بین نیروها و گروه‌های سیاسی است. ظهور و گسترش جنگ نرم به افزایش تضاد در ساختار سیاسی منجر می‌شود. به‌طور خلاصه هدف جنگ نرم را باید تغییر در ادراک گروه‌های اجتماعی در راستای دگرگونی‌های سیاسی و ساختاری دانست. (متقی، ۱۳۸۹: ۱۲۰ – ۱۱۸)
مرجع جنگ نرم مجموعه‌ای از ذهنیت‌ها و رفتارهای منابع انسانی حریف است که با فروپاشی آن می‌توان به غایی‌ترین علت جنگ، یعنی فروپاشی و براندازی نرم حکومت نرم، ۲. فروپاشی نظام سیاسی و ۳.

کارگاه سیاسی

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

 می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که به همراه عده‌ای از تفنگدارانش برای تهدید علمای متحن در حرم آمده بود، آماده می‌شوند. این اقدام زنان، یکی از عوامل ناکامی امیر بهادر در برهم زدن تحن و بازگرداندن علما به تهران شمرده می‌شود.^(۳)

گروهی از زنان در دوره مشروطه اول

می‌روند و برای سنگباران امیر بهادر که